Xarxa de Centres Oberts d'Atenció a la Infància de Barcelona

Els programes socioeducatius en els centres oberts: construint el model

Desembre de 2012

Conclusions

Presentació

La Xarxa de Centres Oberts d'Atenció a la Infància i Adolescència de Barcelona es va constituir de manera formal el mes d'abril de 2006 amb l'adhesió i signatura de l'Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva.

És constitueix amb la finalitat d'avançar en la definició de criteris i orientacions per a configurar un model de centre obert per a la ciutat de Barcelona. Així, els objectius que s'ha plantejat la xarxa en aquesta primera etapa són:

- Avançar, des d'una visió estratègica, i de ciutat en la definició d'orientacions en termes de model de ciutat per tal de fonamentar la definició de les condicions i les característiques comunes de la Xarxa de Centres Oberts.
- Crear un llenguatge i una cultura compartida a partir de l'intercanvi de coneixements i perspectives sobre la realitat sobre la qual s'incideix i s'actua.

Amb aquest objectiu, en els darrers anys el treball de la xarxa s'ha centrat en diferents temes:

- El treball amb les famílies (2007-2008)
- El seguiment individualitzat dels infants i adolescents (2008-2009)
- El treball amb els serveis socials bàsics i especialitzats (2009-2010)
- La dimensió relacional del centres oberts (2010-2011)

Enguany centrem els esforços d'anàlisi i reflexió en els **Programes Socioeducatius** dels Centres Oberts.

Aquests **són un dels aspectes que caracteritza el treball dels Centres Oberts** – en tant que estructuren la intervenció educativa; la forma d'organitzar i articular les diferents activitats.

I al mateix temps, que afirmem la seva centralitat, constatem que és un dels aspectes on la diversitat entre els centres de la Xarxa és més gran.

Des d'aquesta constatació sorgeix la necessitat d'aprofundir en el intercanvi de coneixement; d'experiències i identificar elements comuns que poden caracteritzar un model de referència.

El present document recull les conclusions de la Jornada del dia 27 de Novembre.

1	Conceptes	4
2	Àmbits	5
	• **Suport a l'escolarització i acompanyament a l'aprenentatge**	**6**
	• **Orientació sociolaboral**	**7**
	• **Salut i Esport**	**8**
	• **Expressió**	**9**
	• **Competències socials**	**11**
	• **Participació comunitària**	**12**
	• **Treball amb famílies**	**13**
	• **Valors**	**14**
	• **Creixement personal/interioritat: Espiritualitat**	**15**
3	El procés d'elaboració	16
4	Participants	18

1

Conceptes

Els programes socioeducatius constitueixen el marc de referència i actuació que estructuren la intervenció amb els infants i adolescents en els Centres Oberts.

S'entenen des d'una doble perspectiva: Transformadora (potenciar les capacitats) i Compensatòria (treballar els dèficits).

Tenen una vinculació directa amb els Plans individuals dels infants; un enfocament individualitzat; i estan connectats amb les necessitats del grup i definits en clau de procés.

Identifiquen els elements claus i força del centre.

- Els centres oberts fonamenten la seva intervenció en programes socioeducatius que s'entenen com a processos:
  - **transversals** (afecten als diferents grups del Centre)
  - de **caràcter integral**, treballen totes les dimensions de la persona
  - **d'intervenció grupal**,
  - **participatius,**
  - i, **de naturalesa flexible i adaptable,**

  que pretenen millorar i potenciar les competències socials i personals dels infants i adolescents.

- Els programes socioeducatius es sistematitzen per escrit; en un document.

2

Àmbits

Els programes socioeducatius s'estructuren en àmbits o àrees d'intervenció.

La forma en la que els programes sòcio-educatius s'estructuren; cóm organitzen i articulen les diferents activitats del centre és un dels aspectes en els que es constata una major diversitat entre centres.

Però al mateix temps hi ha uns àmbits bàsics que gairebé tots contemplen.

Són:

- **Suport a l'escolarització i acompanyament a l'aprenentatge**
- **Orientació sociolaboral**
- **Salut i Esport**
- **Expressió**
- **Competències socials**
- **Participació comunitària**
- **Treball amb famílies**
- **Valors**
- **Creixement personal/interioritat: Espiritualitat**

Àmbit d'intervenció:
Suport a l'escolarització i acompanyament a l'aprenentatge

Objectius general:

- ✓ Reforçar el procés d'aprenentatge escolar, afavorint la integració a l'escola
- ✓ Prevenir l'absentisme i el fracàs escolar

Objectius específics:

- ✓ Afavorir la integració a l'escola.
- ✓ Reforçar i aprendre hàbits positius i estudi.
- ✓ Generar una relació positiva amb el procés d'aprenentatge
- ✓ Acompanyar al nen /a en l'ús de les TIC en el procés d'aprenentatge.
- ✓ Generar un seguiment diari de l'assistència a l'escola.

Activitats / accions en els que es concreta

- Coordinar-se amb l'escola.
- Suport a l'elaboració de les tasques diàries
- Promoció de la lectura.
- Orientació acadèmica
- Participació en activitats culturals, formatives.
- Contracte pedagògic
- Seguiment informal del procés educatiu

Àmbit d'intervenció:
Orientació sociolaboral

Objectius general:

- ✓ Incorporar el concepte de que l'aprenentatge és al llarg de la vida.
- ✓ Identificar les competències individuals i els interessos professionals.
- ✓ Definir el propi itinerari professional.

Objectius específics:

- ✓ Facilitar coneixements dels itineraris formatius (sistema educatiu, oferta de cursos)
- ✓ Facilitar l'aprenentatge dels canals i eines en la recerca de feina (pe. entrevistes, currículum, portals de recerca –infojob- etc...).
- ✓ Crear un espai de suport grupal que acompanyi al procés de recerca de feina i/o de mantenir-la.
- ✓ Ampliar el coneixement dels possibles oficis, dedicacions de futur,

Activitats / accions en els que es concreta

- Coordinació amb centres educatius.
- Xerrades,
- Visites
- Intercanvis d'experiències d'antics companys
- Sessions específiques de treball.
- Derivació a altres recursos.

Àmbit d'intervenció:
Salut i Esport

Objectius general:

- ✓ Adquirir hàbits d'higiene bàsics-saludables
- ✓ Prendre cura d'un mateix
- ✓

Objectius específics:

- ✓ Iniciar-se en algun tipus d'esport
- ✓ Aprendre a respectar les normes establertes
- ✓ Fomentar el treball en equip i la cooperació.
- ✓ Desenvolupar la psicomotricitat
- ✓ Coneixement de tots els esports
- ✓ Promoure actituds de esforç i superació
- ✓ Desenvolupar la tolerància a la frustració.
- ✓ Passar-ho bé.

Activitats / accions en els que es concreta

- Quotidià (en els berenars, rentar mans, dutxes...).
- Activitats físiques, de psicomotricitat....(parcs , patis)
- Activitats aquàtiques, dutxes.

Àmbit d'intervenció:

Expressió

Objectius general:

- ✓ Canalitzar a través de diversos sistemes d'expressió artística, estats emocionals i sentiments.

Objectius específics:

- ✓ Potenciar l'expressió verbal, artística, psicomotriu, pe.
- ✓ Canalitzar estats d'ànim
- ✓ Donar suport als processos d'aprenentatge
- ✓ Treballar el desenvolupament psicomotriu
- ✓ Potenciar la creativitat
- ✓ Desenvolupar l'esperit crític.
- ✓ Afavorir la millora de processos de comunicació.
- ✓ Fomentar la interculturalitat

Activitats / accions en els que es concreta

- Taller de Teatre
- Música
- Sortides a museus i altres espais culturals
- Taller de Mandales
- Joc simbòlic
- Expressió plàstica
- Arterapia
- Lectoescriptura
- Tallers de TIC
- Ioga

Observacions

- És un programa molt ampli.

- Alguns no ho entenen com a programama específic, si no son activitats tipus, que desenvolupen diferents competències.

Àmbit d'intervenció:

Competències socials

Objectius general:

- ✓ Oferir eines per conèixer i per a poder interactuar amb els altres des de dins cap enfora i viceversa, per a poder gaudir d'una participació en la vida social. En que aglutina tot això és la confiança
- ✓ Desenvolupament integral; permanent i continuo,

Objectius específics:

- ✓ Millorar l'autoconeixement
- ✓ Desenvolupar les potencialitats
- ✓ Facilitar la intercomunicació
- ✓ Transmetre valors; pautes i actituds

Activitats / accions en els que es concreta

- Quotidià (Acollida; Berenar)
- Tutories, assemblees
- Sortides al carrer
- Trobada amb d'altres grups
- Model educatiu

Observacions

- Desenvolupament integral, permanent i continu
- Les etiquetes condiciones els rols, les habilitats

Àmbit d'intervenció:
Participació comunitària

Objectius general:

- ✓ Conèixer i respectar l'entorn més proper, afavorint la participació com a membre de la comunitat
- ✓ Promoure el sentiment de pertinença al barri / territori
- ✓ Promoure la participació del centre en les activitats comunitàries i del territori

Objectius específics:

- ✓ Responsabilitzar a l'infant i a l'adolescent.
- ✓ Oferir una alternativa de lleure sense consum.
- ✓ Donar una visió crítica i realista de l'entorn
- ✓ Promoure la capacitat i visió de canvi.
- ✓ Vincular-los a altres serveis (casals de joves)
- ✓ Generar consciència de comunitat, promoure la participació en espais de convivència i socialització
- ✓ Coneixer i participar en l'agenda cultural

Activitats / accions en els que es concreta

- Participació en les xarxes d'infància i en els plans comunitaris.
- Participació en els festes de cicle anual i de barri
- Ser seriosos en les accions reivindicatives del barri o del districte.
- Utilitzar recursos del territori. Descoberta de l'entorn i dels recursos més propers, sortides, espectacles....
- Accions de treball comunitari on puguin participar les famílies.
- Ser actius en les accions reivindicatives de barri o districte

Àmbit d'intervenció:

Treball amb famílies

Objectius general:

- ✓ Enfortir les competències parentals per la millora dels processos de coneixement i maduració dels infants i adolescents.

Objectius específics:

- ✓ Identificar les necessitats, potencialitats i interessos de l'infant i generar mecanismes de resposta i coneixement.
- ✓ Identificar els potencials de la pròpia família.
- ✓ Acompanyar als pares en el seu rol educatiu
- ✓ Oferir o fomentar xarxes de suport (ajudar a crear-les)

Activitats / accions en els que es concreta

- Entrevistes a les famílies(definir PEI
- Sortides
- Festes del centre
- Reunions
- Grups de famílies

Observacions

- Existeixen programes específics fora del C..O. però a dins del propi recurs.

Àmbit d'intervenció:
Valors

Objectius general:

- ✓ Promocionar els valors en l'infant i/o adolescent
- ✓ Incorporar i fomentar els valors com a eina de coneixement personal i social.

Objectius específics:

- ✓ Identificar els valors i la pràctica d'aquests a través de la pròpia vivència i la interacció amb el grup i/o amb la societat.

Activitats / accions en els que es concreta

- Tallers de contes
- Manualitats
- Tema/eix temàtic
- Coneixement d'històries de vida/personatges

Observacions

- Es un programa soci educatiu molt transversal.

Àmbit d'intervenció:
Creixement personal/interioritat: Espiritualitat

Objectius general:

HI ha dos concepcions:

- ✓ Es la finalitat última del C.O. on van encaminades totes les intervencions sòcio-educatives, la suma de les quals promou el creixement personal.
- ✓ Ha d'haver-hi un programa que la treballi activiament, que sigui diferencial i que li doni protagonisme.

Objectius específics:

Activitats / accions en els que es concreta

3

El procés d'elaboració

- **Es un programa de treball; sistematitzat per escrit, que recull diferents apartats:**
    - nom del programa,
    - objectius generals i específics i operatius, (per àrees competencials, grups, etc)
    - metodologia,
    - activitats i recursos
    - indicadors d'avaluació,
    - etc.

- **En el procés d'elaboració dels programes socioeducatius es considera clau:**
    - Vincular de manera directa els plans educatius individuals dels infants amb els programes socioeducatius.
    - Assegurar un equilibri entre sistematització i flexibilitat (adaptació a les a les característiques del grup i a la realitat del context –introduir i aprofitar oportunitats educatives del moment i de l'entorn)
    - Contemplar el quotidià com un àmbit més de treball del programa socioeducatiu.
    - Garantir la transversalitat dels objectius
    - Incorporar diferents nivells/ dimensions de treball: grup, grup reduït, etc.

"Es proposa un lema o objectiu bàsic de centre. (per exemple a partir de l'anàlisi de la realitat). Aquest centre d'interès, de caràcter transversal, esdevé l'eix vertebrador de la intervenció. "

"Totes les programacions s'adapten i tenen en compte l'objectiu central."

- **Els programes han de ser realistes, clars, coherents i aplicables.**

- **Han de ser coneguts per tots els professionals que hi intervenen**

  Es considera important que tots els professionals coneguin el programa; el perquè de totes les activitats que es desenvolupen.

  En aquest sentit s'apunta que el que és important no és l'activitat sinó el programa socioeducatiu en el que s'inscriu. "L'activitat és una excusa per desenvolupar el programa socioeducatiu".

  També es considera clau trobar formes de socialitzar i compartir el material i la documentació que es crea (com es comparteix, com es transmet la informació a l'equip educatiu, etc.).

  També s'apunta que el programa s'hauria de poder presentar a les famílies, habitualment a principis de curs.

- **Es constaten també les dificultats per a elaborar un programa de qualitat –manca de temps-, i s' alerta del perill de repetir-ne un mateix any rera any.**

  S'apunten algunes propostes:

  estructurar cada secció en tres programes educatius anuals per tal de què els infants que estan en un mateix grup no repeteixin activitats.

  poder prioritzar: en el primer trimestre de curs s'incideix en un o dos programes o àmbits concrets, el següent semestre en dos altres, etc. (És molt complicat poder treballar-los tots al mateix temps.)

3
Participants

Judit Nolla	CO Neus Puig
Joan Carles Montes	CO Neus Puig
Gisela López	CO Neus Puig
Mar Mateos	CO El Submarí
Xavier Isern	CO Sant Martí
Maria Fernàndez	Co Sant Martí
Marta Ríos	CO Compartir
Gloria Collado	As. Tronada
Guillem Alonso	Trinijove
Patricia Carral	Co. Joan Salvador Gavina
Manel Calvo	C.O. Joan Salvador Gavina
Ignasi Sagalés	Associació Educativa Integral del Raval
Bea Sánchez	Casal del infants
Nuria Luque	Fundació Pare Manel
Jerome Marqués	Fundació Pare Manel
Patri Bolea	Fundació Pare Manel
Lui Viejo	Casal joves " Llop del Taga" Càritas Diocesana de Barcelona
Marta Sanchis	Càritas Diocesana de Barcelona
Paco Estellés	Plataforma d'educació social
Marisa Olleta	Centre obert Ciutat Meridiana
Mireia Martín	Centre Obert Martí-Codolar (Salesiana)
Carmen Castrejón	Centre obert Fundació Comptal
Maria Serra	Fundació Comtal
Susanna Plata	Centre obert Carmel Fundació ADSIS
Daniel Juan	Centre obert Carmel Fundació ADSIS
Anna Capdevila	Centre Obert Esquitx
Ester Rosell	Associació l'Esquitx

Annex: programa de treball

Jornada de treball

Els programes socioeducatius en els centres oberts

Xarxa de Centres Oberts de Barcelona

27 de novembre de 2012, 9:30 hores

Seu de l'Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports.
Ajuntament de Barcelona
c/ València, 344. Barcelona

Programa

9:30	**Benvinguda**
9:35	**Els programes socioeducatius dels Centres Oberts. Presentació**
9:45	**Aprenentatges des de l'experiència: Els programes socioeducatius a** • **Centre Obert Don Bosco** • **Centre Obert Esquitx** • **Centre Obert Torre Baró / C .O Glamparetes (Caritas)**
11:00	Pausa-cafè
11:30	**Treball grupal**
13:30	**Cloenda**